

Proletarec

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

Owned and published by—Lastnik in izdajatelj: JUGOSLOVANSKA DELAVSKA TISKOVNA DRUŽBA (So. Slavic Workmen's Publishing Co.) Chicago, Ill.

ST. (NO.) 595.

CHICAGO, ILL., dne 5. febr. (February 5) 1919.

LETO (VOL.) XIV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

IZHAJA VSAKO SREDO

Naročnina—Subscription Rates:
United States and Canada: \$2.50 vse leto (per year) \$1.50 pol leta (half year.) Foreign Countries: \$3.50 za leto (per year), \$2.50 pol leta (half year)

Potrebe v resnem času.

Neizogibno je bilo, da se je tekom vojne marsikaj izpremenilo ne le v materialnem življenju, ampak tudi v psihologiji ljudstva. Nauk, da je človek plod razmer, je bil postavljen na preizkušnjo in njegova resničnost se je zopet izkazala. Ostali so tisti ljudje, ki so bili prej ljudje; toda s silno pestjo je vojna posegla v vse razmere in mogočno preustvarjajoča jih je temeljito preustvarila, iz izpremenjenih razmer pa prihajajo tudi ljudje izpremenjeni. Tisti, ki so preveč okosteneli, da bi se mogle njih duše prilagoditi novi dobi, strme in preklinjajo, česar ne razumejo. Njih misli nimajo dovolj gibčnosti, da bi se vživele v to, česar ni bilo in česar po njihovem mnenju ne bi smelo biti, ker ni bilo od vekomaj kajti tudi resnica, da niso nobene razmere od vekomaj in da je vse, kar je, nastalo tekom časa, ima zanje v najboljšem slučaju le bleđ pomen. Kar je, jim je sveto in bi zato moralo ostati neizpremenjeno.

Razmere se ne brigajo za konservativno razpoloženje ljudi, ki služi izvrstno kot plašč doslej dobro zavarovanim interesom. Silam, ki jih kujejo, so podvržene, in vojna je bila premožna sila, da bi se ji bile mogle izmakniti. Vprašanje, ali je bila ta vojna potrebna ali ne, stoji pri tem po strani, kajti sedaj je vojna dovršeno zgodovinsko dejstvo. Enako so pa tudi izpremembe, ki jih je povzročila, zgodovinska dejstva, še vedno, se množeča, kakor se množe izpremembe.

Vojna je nemogoča brez bremen in žrtv. Njih največja teža je padala na ljudske mase. Spojena je bila s strašnim trpljenjem, ki je zapustilo sledove vsepovsod. Iz vsega tega morajo nastati posledice, in sedaj, ko je vojna končana, se kažejo.

Vprašanje: "Čemu smo žrtvovali kri, življenje, imetje, zaslužke? Čemu smo prenašali vse gorje? Čemu smo se odrekli pravice in si dali pomnoževati dolžnosti?" je nadvse naravno in razumljivo. Mase, ki so se vsa ta leta podvrgele nujnosti, računajo, da mora konec vojne premeniti tudi konec njihovega trpljenja in zahtevajo od življenja pravičen delež. Oni, ki so doslej gospodarji in se smatrajo za gospodarje do konca časov, pa denuncirajo te zahteve kot nesramen punt in svetoskrunstvo ter si belijo glave, da bi izumeli sredstva za potlačanje nezadovoljnosti.

Od kapitalističnih magnatov se ne more pričakovati, da bi prodrli v globočino socialnih problemov in priznali nujnost temeljite družabne preobrazbe.

Razmere, v katerih so dosegli svojo veličino, jih ne dopuščajo drugače kakor privatno kapitalistično psihologijo. Iz njih ne morejo postati socialni revolucionarji. Nesreča pa je, da večinoma ne spoznavajo niti potrebe koncesij, ki bi mogle vsaj za nekaj časa zadovoljiti proletariat in omogočiti mirnejši razvoj za bodočnost. Njih način mišljenja je tako enostranski, da pogostoma niti svojih interesov ne razumejo prav in se ne domislijo, da bi bilo marsikatero odnehanje tudi zanje cenejše, kakor izzivanje nedoglednih bojev.

Trma v takih vprašanjih je zakrivila že mnogo nesreče; zdi se pa, da ni bila še nikdar odgovorna za toliko kriz in katastrof, kolikor se jih menda pripravlja zdaj. Po vseh industrijalnih deželah se kaže nemir, ki še nikdar ni bil tako razširjen in zajeden v globočino, kakor sedaj. In iz tega nemira dviga skrajni radikalizem glavo. Bila bi politika ptiča noja prezirati razširjanje takih idej, pa naj se imenujejo boljševisške, špartakovske ali kakorkoli. In če ne dobi proletariat dober kos svojih pravic, je zelo lahko mogoče, da potlači radikalizem metode vsako drugo socialno delo.

To so dejstva, katerim je treba bistro pogledati v oči. Vprašanje ni, ali je komu kakšna ideja simpatična ali ne; v praksi je treba odtehtati njeno moč in računati s tem, kar je.

Radikalizem strasti nima privlačne sile, kjer imajo zatirani in zapostavljeni upanje, da dosežejo svoje pravice z mirnimi sredstvi organizacije, agitacije, izobrazbe in politične borbe. Mase niso a priori revolucionarne v nasilnem smislu. Kjer pa vstaja legalen boj brezuspešen in se množicam vpepi občutek, da se jim gospodujoča manjšina roga in jih zaničuje, so tembolj pristopne agitaciji strasti, čim manjša je njih sposobnost, da bi odtehtali svojo in nasprotniško moč.

Dobra organizacija se ne da provocirati, ker ve, da je nevarno, začenjati boj v tistem trenotku, ki si ga izbere nasprotnik. Ona stopa na bojišče, kadar je prepričana, da je dovolj močna in pripravljena za boj; to stori po resnem prevdarku in premišljenem načrtu. Postavlja si cilj, ki ga more doseči, in tedaj se ji ni bati presenečenja in razočaranja. Mase, v katerih je čut močnejši od prevdarnosti, se slepo zakade v boj, kadar so razkačene, smatrajo svojo strast

za silo, podcenjujejo nasprotnika, ne spoznavajo njegovih zvičaj in so izpostavljene najhujšim porazom.

Zgodovina je vsa polna takih žalostnih zgledov. Spartakovec na Nemškem so si izbrali zelo značilno ime; historija pripoveduje, da so rimski sužnji postali revolucionarji, da so premagali nekoliko rimskih armad, da so ugroževali samo državo, pripoveduje pa tudi, da niso znali presoditi situacije, pravilno oceniti obojestranskih moči, in da je naposled namesto zmage prišla krvava tragedija. Taka katastrofa se lahko odigra tudi v naši dobi in razširjanje iz občutkov porojenega radikalizma prinaša tako nevarnost.

Socializem more biti le plod inteligentnega gibanja, in sicer mora biti inteligentna vsa proletarska armada, ne pa le skupina voditeljev. Kajti tudi demokracija je neizogiben pogoj socializma, ki more priti in se utrditi le tedaj, če ga hoče večina. A da ga more hoteti, ga mora večina razumeti.

Naravno je, da je socializem v trpljenju vojnih let pridobil mnogo simpatij tudi med takimi delavci, ki so ga prej preklinjali. Toda pozabiti se ne sme, da je med simpatijami in znanjem velika razlika. Med množicami, ki se danes navdušujejo za boljševizem in podobne izme, jih je večina, ki si razlagajo te ideje po svoje in če je od njih odvisno, da jih uresničijo, se mora v praksi pokazati vse, le socializem ne. Jaurès, nedvomno eden največjih duhov, kar jih je porodilo socialistično gibanje, je naglašal, da more socializem le tedaj zmagati, če ima pretežno večino ljudstva na svoji strani. Ta resnica ostane izpremenjena, kakorkoli so se druge razmere med tem izpremenile. Manjšina lahko zmagaja; to se je zgodilo tisočkrat in tudi v kapitalizmu vlada manjšina nad večino. Toda manjšina ne more ustanoviti nič drugega, kakor tiranstvo, naj bo že kakršnekoli vrste, kjer je tiranstvo, je pa blasfemija govoriti o socializmu. Svoj režim sicer tudi vsaka manjšina lahko imenuje socialističen; v praksi pa ne gre za to, kako se kakšna reč imenuje, temveč kakšna da je.

Kakor vedno, je tudi sedaj glavna naloga socialističnega gibanja napraviti delavsko ljudstvo sposobno za razredni boj in za zmago. To zahteva v prvi vrsti organizacijo, katere naloga mora biti, da pridobi vse delavske mase in da jih vzgoji. Kdor obljubuje proletariatu, da more zmagati brez časnega dela, ga slepi. On ne pospešuje delavske zmage, temveč jo ovira.

Radikalec odgovarjajo z boljševiškim zgledom v Rusiji. Ali ta zgled je nesrečna prevara, kajti kolikor koli so vesti o Rusiji nezanesljive, je vendar jasno, da je položaj v tej deželi prava karikatura socializma. Razumljivo nam je, da imajo boljševiki med masami mnogo simpatij; navidezno so ustanovili proletarski režim v Rusiji, ali le navidezno, ne glede na to, da proletarski režim še ni socialističen režim.

Socializem more biti le režim socialistično zavednega delavstva. Kje pa naj bi bili boljševiki v alfabetni Rusiji vzeli tako socialistično zavedno večino? Tako socialistično večino, ki bi po svojem prepričanju in s svjomi znanjem uredila socialistično družbo?

Dejstva kažejo, da se tudi v Rusiji ni moglo iz nemogočega napraviti mogočee. Boljševiki sami priznavajo, da se jim načrti niso posrečili, da je industrija disorganizirana, promet korumpiran, prehrana na višini splošnega stradanja, država razdejana in dežela podvržena celemu kupčku različnih vlad. Kaj je v tem socialističnega? Kako bi se mogla s socializmom opravičiti brezposelnost, ki je razširjena, kakor niti pod carizmom nikdar ni bila?

Vprašanje, ali imajo boljševiki dobro voljo ali ne, je pri tem čisto postransko. Nikdar nismo pihali v rog tistih, ki so opisovali boljševike kot tolpo samih propadlih zločincev in jih omenjali le kot nemške agente. Da se je kajzerizem skušal poslužiti njih taktike sebi v prid, je sicer jasna resnica; da je pošiljal svoje agente mednje, je nedvomno; da so se nekateri dali podkupiti, je verjetno. V celoti so gotovo imeli dobre namene, toda v svoji metodi so se krvavo zmotili. In če ostanejo na krmilu, jim ne bo — po njih lastnih izjavah — kazalo nič drugega, kakor začeti iznova, rušiti, kar so gradili, in se poslužiti načinov, ki so jih prej sami obsojali in s katerimi bi bili konstruktivni socialisti v tej dolgi dobi, v kateri je vladal sam kaos, ustvarili že vsaj podlago, na kateri bi se bilo moglo uspešno graditi.

Boljševiki niso dali socializmu nič drugega, kakor zgled, kako se ne sme postopati, če se hoče kaj doseči. In v nobeni deželi na svetu ne more boljševiška taktika obroditi dobrih sadov. Pač pa bi prinesla marsikje še večjo nevarnost, kakor v Rusiji; revolte temperamentnih, poštenih, toda nezavednih, v socializmu nepodkovanih delavcev bi lahko povzročile strašno reakcijo, ki bi utegnila v krvi zadušiti vsako demokratično gibanje in ustanoviti za dolgo dobo pravo strahovlado.

Prav zaradi te nevarnosti je nadvse potrebno, da si trezni socialisti ohranijo hladno kri in ostanejo trdni pri svojem delu, tudi če se razvnamajo strasti kakor ogenj pod peklenskimi kotli. Ta naloga postaja resnično težavna in zahteva pogum. Nezavedne mase jo grdiijo, ker se jim zdi prepočasna in ne ugaaja radikalističnemu razpoloženju; pravi zatiralec in izkoriščevalec jo preklinjajo, ker se slepe revolte veliko laže pomandrajajo, kakor sistematično vzgojevalno delo. Ali prav to, kar je najtežje, je večasi najbolj potrebno in socialist se ne sme zaverovati v to, kar je popularno, ampak mora delati, kar je v resničnem interesu socializma.

Razni mogotci, ki dannadan blatijo boljševizem, delajo to s preračunjenim namenom; mnogo jih je med njimi, ki spoznavajo, da je prišlo delavsko gibanje v stadij, ko se absolutno ne more prezirati. Prav zato pa žele, da bi se prelevilo v nasilne izbruhe, ki bi jim dale priliko zahtevati oboroženo silo za ohranitev "miru in reda". Radi bi dali delavstvu "lekcijo", katero naj bi si zapomnilo par generacij, tako da bi izkoriščanje postalo zopet varno.

Proletariat ne bi mogel storiti večje neumnosti, kakor dati se zapeljati, da odnese krvave glave. Ker pa je nevarnost, da razgrejejo nepremišljene radikalistične fraze mnogo možganov, je za vse zavedne socialiste, ki čutijo odgovornost, nadvse važno, da

zadrže delavstvo od nepremišljenosti in ga utrjujejo v spoznanju, da je edina metoda, ki vodi do cilja, organizacija, vzgoja in izobrazba, utrditev razredne zavesti in briga, da se boj prilagodi razmeram. To delo je mučno, ali brez njega ne more biti resničnega uspeha.

Ivan Cankar.

Z okrutno roko je smrt posegla v usodo slovenskega naroda in prizadela njegovemu kulturnemu življenju udarec, ki čuti ga bridkeje od mnogih drugih izgub. Ivan Cankar je mrtev in pokopan. Zlomljeno je najboljšo pero, ki ga je imela slovenska pripovedovalna literatura; umrl je pisatelj, čigar umetnost je bila povsem njegova, avtor, ki je poznal dušo svojega ljudstva kakor malo kateri in je znal razgrniti domovino z yso njeno lepoto in tugo, z vsem njenim hropenjem in z vsemi njenimi boleznimi pred narodom kakor sliko z vsemi barvami in perspektivami.

Cankar je bil najoriginalnejši izmed sodobnih slovenskih novelistov. Njegov slog je bil del njegovega bitja in epigoni, ki so se trudili, da bi pisali cankarsko, ga nikdar niso mogli doseči, ker niso mogli postati Cankarji. Dasi je večinoma pisal v prozi, pa je imenovati pesnika, zakaj to je bil po svoji iznajdljivosti in po svoji diki. A pri vsem tem je bil realist, četudi so ga uvrščali v dekadenco in vse mogoče struje, s katerimi že zato ni imel nič opraviti, ker je bila njegova umetnost povsem samosvoja.

Cankar je v resnici vedno slikal žive življenje, tako pač, kakor so ga opazovale njegove oči in ga čutilo njegovo sree. A pogled mu je bil enako globok

kakor čuvstvo, čemur je njegova umetnost vedno dodajala najprikladnejši izraz.

Njegova plodovitost je bila brezprimerna. Njegova literarna zapuščina obsega čedno knjižnico — povesti, dram in poezij. Kljub ženialnosti, ki je dobivala vedno več priznanja, mu pa niso bile prihranjene bridke izkušnje. Da si ni s peresom pridobil bogastva, je pravzaprav preveč omenjati; revščina je delč slovenskega pisatelja in umetnika. Po njegovi poti pa je bilo posuto tudi trnje druge vrste. Prva zbirka njegovih poezij, ki je izšla pri Kleinmayerju in Bambergu v Ljubljani, je zbudila tako ogorčenje v knezoškofijskem dvorcu, da je dal plemilostivi pokupiti vsó naklado in jo sežgati v škofijski peči. Cankar je imel preveč humorja, da bi bila ta tragikomedija napravila velik vtisk nanj. V razmeroma kratkih presledkih so sledile druge knjige, razodevajoče, da mu je njegovo umetniško prepričanje vedno več od mode in zahtev hinavske publike in tesnosrčnih kritikov. Še druga dela so zbudila v mukerskih krogih gnev in jezne proteste. Hiša božje pomočnice, ki je niso majhne duše mogle prebaviti, jim je bila enostavno nemoralen insult; Nina je ostala profesionalnim kritikom nerazumljiva; Pohujšanje v dolini šentflorijanski je skrajno pohujšalo vse prave šentflorijance; Hlapci so tako razkačili klerikalce, da so dosegli prepoved uprizoritve za vso deželo; Za narodov blagor je pa liberalne in klerikalne voditelje v enaki meri ujezil.

Napadi niso imeli drugega uspeha, kakor da so dobivali duševni pritlikavci zaslužene in duhovite zašnice v drugih delih. Cankar je bil bojevita natura in zoper mizerijo našega političnega in kulturnega življenja je mogočno vihtel svoja kopja. Poleg tega pa je imel jasen pogled za vse potrebe in boje časa in velik del njegovih spisov je odločno socialnega značaja. Med temi deli je najznamenitejši Hlapec Jernej, v katerem je tudi pripovedna oblika vzorna in neprekošljiva.

Poleg večjih knjig, katerih naštejemo v naglici okrog dvajset, med temi šest dram, je napisal Cankar neštete krajshe povesti, pesmi in eseje. Prispeval je za Slovensko Matico in Mohorjevo družbo in bil sotrudnik vseh leposlovnih in nekaterih drugih listov. Leta 1907., ko je "Rdeči Prapor" nekoliko mesecev izhajal kot dnevnik, je bil član njegovega uredništva.

Cankar je bil socialist in je mnogo koristil Jugoslovanski socialistični stranki. Ko je bila izvojevana splošna volilna pravica, je bil kandidat stranke za državni zbor v volilnem okraju litijsko-zagorskem. Za slovensko socialistično časopisje je mnogo prispeval in večkrat je predaval v socialističnih društvih v Ljubljani in Trstu. Eno tako predavanje v ljubljanski Vzajemnosti mu je pribavilo teden dni zapora, društvu pa razpust, ker nista hotela ne Cankar ne društvo izkazati Avstriji tisto ljubezen, ki jo je visoka policija želela. Cankar se je vrnil iz zadnjega dela ljubljanske justične palače dobre volje in z duhovitimi dovtipi, socialisti so si pa namesto Vzajemnosti ustanovili novo društvo.

To je bilo razpuščeno, ko je izbruhnila vojna s Srbijo leta 1914., kajti cesarsko kraljevska

vlada je dobro vedela, da nima od socialistične organizacije pričakovati podpore svoje politike. Cankar pa je prišel vsled neke denunciacije na Grad, ki je bil takrat izpremenjen v jetnišnico. Postavili so ga pred domobransko divizijsko sodišče, ali naposled so ga morali izpustiti, četudi bi mu bili z večjim veseljem dajali "cesarsko košto" vsaj do konca vojne.

Cankarjeva pisateljska nadarjenost se je izražala že v zgodnji mladosti. Pohajal je realko v Ljubljani in že v četrtem letniku je bil član literarne "Zadruga", kateri je pripadalo nekoliko za literaturo zainteresiranih srednješolcev. Nekoliko njenih članov je prišlo pozneje res v literaturo; Cankar in Zupančič sta dosegla najvišjo stopnjo, nekateri, kakor Kette in Murn, so v mladih letih tragično zaključili svoje življenje — deloma v tisti zloglasni "Cukrarni", ki jo je Cankar potem izbral za pozorišče svoje "Lepe Vide". Na Dunaju je nekaj časa pohajal tehniko, nekaj časa pa filozofsko fakulteto na vseučilišču. Prišel je pa do zaključka, da bi se mu sicer boljše godilo, če bi se posvetil kakšnemu praktičnemu poklicu, da bi pa tedaj moral zanemariti literaturo. A za to je bilo v njem preveč umetnika in izbral si je trnjevo pot pisatelja.

Nekatera njegova dela so prevedena v češčino, nekaj reči v nemščino in druge jezike. Politična situacija Slovencev, ki so ostali svetu takorekoč neznan, je kriva, da ni tujina bolje spoznala Cankarjeve umetnosti, katere produkti bi se brez strahu lahko merili z mnogimi glasovitimi plodovi svetovne literature.

Cankar je tragično završil svoje življenje v dobi, ko je narod največ pričakoval od njegovega dela. Bil je le malo čez štirideset let star in njegova produktivna sposobnost se je še razvijala. Nepričakovano ga je odpoklicala smrt in če je kakšna izguba bridka, je ta. Nad njegovim grobom žaluje jugoslovanska socialna demokracija, slovensko, jugoslovansko ljudstvo in jugoslovanska literatura. Njegova bogata dela žive dalje, ali njega ni več. Trajen, časten spomin mu je zagotovljen; za veliko izgubo majhna tolažba.

Srbi in Bolgari.

Znani korespondent Scott Mowrer poroča iz Pariza:

Končna federacija Bolgarske in Srbije v eno državo, na katero še pred enim mesecem ni bilo misliti, se prikazuje zdaj na obzorju kot resnična, četudi še oddaljena možnost. Zdi se, da je divje sovraštvo teh dveh narodov le malo potolaženo, toda očitno se temelji želja po federaciji na razmerah. Srbija deloma priznava, da ima Bolgarska pravice do Macedonije. Dasi so bila v tej dolgo disputirani deželi še pred kratkim gotova znamenja gibanja za avtonomijo, se misli, da bi ureditev srbsko-bolgarske meje na podlagi piemenskega razmerja omilila nezadovoljnost Macedoncev. Nekateri opazovalci mislijo, da bi Srbi rajši pozdravili sporazum z Bolgari, kot pa videli Macedonijo avtonomno. Četudi ni za sedanost mogoče nič gotovega prerokovati, se vendar vse bolj

priznava, da bi končna združitev balkanskih slovenskih držav pomagala utrditi mir v tem kotu Evrope, v katerem so tako dolgo vihrali spori."

Podobnih vesti je bilo v zadnjih časih več iz Evrope in jasno je, da je prišla srbsko-bolgarska združitev na dnevni red. Prezgodaj bi bilo govoriti že o kakšnih definitivnih sklepih ali pa smatrati stvar za rešeno. Da se taka združitev uvaža in da se o njej razpravlja, je že velik napredek, zlasti če se vzame v poštev, da še niso prišli do besede narodi in da govore doslej le oficialni državniki.

Slovensko Republičansko Združenje je od začetka zastopalo rešitev jugoslovanskega vprašanja v tem smislu, da se združijo vsi Jugoslovani, torej tudi Bolgari. Za to idejo se je boril Proletarec, dasi smo dobro poznali težave, ki bodo na poti do takega cilja in dasi smo bili zaradi tega izpostavljeni besnim napadom. Sedaj imamo zadoščenjc, da se resno uvaža ideja, o kateri smo bili prepričani, da se mora oživeti in o kateri smo tudi danes prepričani, da se mora uresničiti prejalislej.

Bil je čas, ko je bilo težko govoriti o srbsko-bolgarskem sporazumu. Dejstvo, da so stali Srbi v vojni na eni, Bolgari pa na drugi strani, je dajala šovinistom priliko, da so rabili lopar zoper vsakega, kdor se je drznil izpregovoriti besedo o sporazumu. Toda kar pravi Mowrer na koncu svojega dopisa, je bilo takrat enako resnično kakor je danes: Združitev vseh Jugoslovancev je eden najvažnejših pogojev za utrditev miru na Balkanu.

Macedonsko vprašanje se mora smatrati za vir večnih sporov na Balkanu, dokler se ne reši na tak način, s katerim se zadovolje Srbi in Bolgari, predvsem Srbi in Bolgari v sami Macedoniji. Rešilo bi se lahko nasilno, s pravico zmagovalca, na podlagi večje moči; ali to ne bi bila nikakršna trajna rešitev, in nezadovoljni del bi vedno prežal na priliko, da se polasti tega, kar smatra za svojo pravico. Resnična rešitev je mogoča le s sporazumom, ki se nedvomno najbolj doseže v federaciji. Že macedonski problem je torej velevažen razlog za spojitve Srbov in Bolgarov, in ker čutijo tudi Slovenci in Hrvati potrebo združitve, za spojitve vseh Jugoslovancev sploh.

Razlogov je pa še več. Balkanske dežele so v začetku epohe industraliziranja. Doslej so še vse eminentno agrarne, poljedelske in živinorejske dežele. Ali potreba lastne industrije se čuti že sedaj in se bo čutila čimdalje bolj. O ustanavljanju industrije bi bilo nespametno govoriti, če ne bi bilo v deželi sami pogojev zanjo; umetno ustvarjanje industrije, ki se je prakticiralo v mnogih krajih, ni nikdar rodilo dobrih uspehov. Toda jugoslovanske dežele imajo prav lepe, le doslej še neporabljene pogoje. Raznoverstne rude in premoga je obilo surovin; vodnih sil je dovolj na razpolago; za delavstvo ni velike zadrege in tudi izučenega delavstva se ne bo manjkalo, zlasti če se vrnejo v deželo profesionisti, ki so sedaj razkropljeni po drugih krajih. Pametno socialno zakonodajstvo bo lahko veliko koristilo stvari. Za kapitaliziranje ne bo posebnih težav, če vzame država ves problem v roke, kar bi bilo že zato nadvse priporočljivo, ker bi se tedaj ves proces industraliziranja

lahko sistematično vršil, medtem ko bi nastajale vsakovrstne zmede in krize, če bi bilo vse prepuščeno privatni špekulaciji.

Če se pa sploh resno misli na industrijo, je korist združitve očitna. Čim večje je gospodarsko ozemlje, tem bolje more uspevati industrija in tem zanesljiveje se spravi vanjo dober sistem. Ideal je svetovno organizirana industrija, kakor jo propagira socializem. Dokler pa je to le ideal, je treba stremiti vsaj za tem, kar je dosežno v bližnjem času. Čim več je gospodarskih meja, tem bolj se cepijo gospodarski interesi, tem več je drgnjenja, tem več sporov; koncentracija, ki je pogoj produkcije na debelo in vsaj delne odstranitve konkurence, je onemogočena, kjer je vsakih par kvadratnih kilometrov dežela zase, gospodarsko ločena od drugih.

Z združitvijo vseh jugoslovanskih krajev bi se ustvaril velik gospodarski teritorij, na katerem bi bili pogoji za industrijalizacijo sijajni. Temu bi se še pridružilo za trgovino velepomembno dejstvo, da bi imela taka Jugoslavija Jadransko, Egejsko in Črno morje, da bi na severu bila spojena s sosedi, kolikor je balkanski polotok širok in bi ji služila Donava s svojimi pritoki skoraj po vsej dolžini severne meje.

Koristi združitve so očitni. Treba je le pokopati stare predsodke. In kar se govori o divjem sovraštvo med Srbi in Bolgari, nas prav malo plaši. To sovraštvo je veliko manj divje, nego se ljudem zdi. Če bi imelo ljudstvo svobodno glasovati o zedinjenju in če bi se mu dala prilika, da resno pretehta vso stvar, smo prepričani, da bi se dobila za združitve ogromna večina.

Slovenec in Hrvatom, ki so manj prizadeti pri starih sporih, pa pripada lepa vloga prijateljskega posredovanja med Bolgari in Srbi, in če jo prav izvrše, si pridobe za bodočnost neskončno zaslugo.

Moške in ženske mezde.

Med socialistične zahteve, ki veljajo za sedanji družabni red, spada tudi ta, da naj se plačuje moškimi in ženskam za enako delo enaka mezda.

Ta zahteva ima mnogo nasprotnikov. Na eni strani stoje podjetniki, katerim se ni čuditi, da večinoma nočejo nič slišati o taki enakosti. Na drugi strani so še velike množice delavcev, katerim se je nekoliko bolj čuditi, da ne razumejo te zahteve.

Za socializem je to stara točka. Odkar se more sploh govoriti o socialističnem gibanju, je bila vedno na programu. Razume se pa samo ob sebi, da je to del minimalnega programa, kajti kadar bo družba tako daleč, da se bo organizirala po socialističnih načelih, odpade vprašanje mezde v današnjem zmislu, prav tako kakor odpade tedaj gotovo tudi žensko delo v takih poklicih, ki niso primerni ženski naturi in ki so škodljivi njenemu organizmu.

S tem pa ne mislimo reči, da se uresniči v socialistični družbi "ideal" tistih malih dušic, ki venomer trobijo, da spada ženska v kuhinjo in v otroško sobo. Po našem prepričanju bodo ljudje v socialistični družbi bolj napredni, pa ne bolj nazadnjaški, kakor v

sedanji dobi in zato bodo imeli tudi boljše pojme o ženski.

Toda dokler še nismo v bodoči družbi, se poravamo baviti z razmerami v sedanji, ker bi sicer postali puhli pridigarji, ne pa pionirji bodočnosti. V sedanjosti opravljajo ženske vsakovrstna dela, tudi taka, ki se jim prav slabo privilegajo; in prav v današnjih dneh se žensko delo izredno množi. Izpremeniti ne moremo tega, torej moramo računati s tem dejstvom.

Kapitalisti označujejo socialistično zahtevo po enakih mezdah za nepravično, pretirano, absurdno. Pri njih je bila od nekaj navada, da so plačevali ženskam manj kakor moškim, tudi če so opravljale enako delo. Tako je v trgovinah, v pisarnah, v tovarnah in večinoma povsod.

Kapitalisti skušajo varovati svoje interese čim boljše morejo. Nič se ni čuditi, da iščejo cenene delovne moči. Če je mogoče, ustanavljajo podjetja v takih krajih, kjer še ni industrije in se dobivajo z dežele roke, ki ne najdejo zadovoljivega dela na kmetijah. Takih krajev je od dne do dne manj. Ampak najdejo se še kraji, v katere se je naselila industrija, kjer se pa še ni razvila dobra delavska organizacija. Veliki kapitalizem, ki se svobodno giblje, poišče rad take kraje, tudi če leže kje v Aziji ali Afriki.

Vsako podjetje se pač ne da ustanoviti kjersibodi ali preseliti kamorsibodi; pač pa se lahko naseljujejo delavske moči iz drugih krajev, kjer se proletarci še niso podali v moderne delavske boje. V takem slučaju se ne vprašuje mnogo po narodnosti, po barvi polti, po veri in podobnih rečeh; merodajno je le to, da so importirane delovne moči cenejše od domačih.

Enaka je tudi navadno tendenca pri nastavljanju žensk. Pravi namen si pač lahko nadene krinko, za katero se skriva. Tako so podjetniki pogostoma nastopali kot dobrosrčni človekoljubi. "Zakaj ne bi dobile tudi uboge ženske nekoliko zaslužka?" Če je na primer človek poslušal avstrijsko tobačno upravo, bi bil moral misliti, da je bila tobačna tovarna v Ljubljani ustanovljena le zato, da je nekoliko tisoč ljubljanskih žensk dobilo zaslužek. Kakšne ogromne dobičke je imel državni monopol od te "dobrote", se je previdno zamolčalo.

V splošnem so podjetniki le zato zaljubljeni v žensko delo, ker jim povzroča manjše izdatke.

Včasih se seveda položaj na delovnem trgu izpreminja. Tuintam zmanjkuje moških moči, kar se je godilo zlasti tekom vojne. Tedaj postane klic po ženskem delu splošen. Ali načelo, da mora biti žensko delo cenejše od moškega, ostane za kapitaliste tudi tedaj veljavno. Kajti taki so njihovi interesi.

Toda kapitalisti niso osamljeni. Z njihovim stališčem se strinja še mnogo delavcev, in sicer obojega spola.

Ženske so same dolgo smatrale in večalimanj še dandanes smatrajo za naravno in opravičeno, da zadržujejo njih plača za mezdo vsakega moškega dela. Odkar se je mož postavil za gospodarja v družbi, se je priznavalo ženski manj pravic, kakor moškemu. Polagoma se je ženska v tem razmerju navadila, da se je sama smatrala nekako za manj vredno. V jav-

nem in privatnem življenju je stala tisočletja v ozadju. In ko so se ji v kapitalistični družbi odprla vrata tovarne, se ji je zdelo, da mora to smatrati za nekakšno milost in biti hvaležna, da se ji sploh daje delo.

Kdo naj se čudi temu, ko je še moških delavcev na kupe, ki mislijo, da morajo smatrati kapitalista za dobrotnika, ker jim daje "kruha"?

Če so ženske tedaj še slišale, da je njih telesni organizem slabjši od moškega, da so njih življenske potrebe manjše, da ne pijo in ne kače, da ne čitajo toliko, kolikor moški ali pa sploh nič, da se jim "ni treba" brigati za javne zadeve, ki tudi povzročajo stroške, so bile navadno popolnoma prepričane, da ne morejo zahtevati toliko plače kolikor moški.

Moški delavci — ne le ročni, ampak tudi duševni — so smatrali žensko delo enostavno za umazano konkurenco. Ampak tudi s tega stališča niso postopali dosledno.

Da je žensko delo konkurenca, je seveda resnično. Toda pozabiti se ne sme, da je konkurenca načelo kapitalističnega sistema sploh. Edino sredstvo, da se zmanjša ta mōra, je organizacija.

Konkurenca je med velikimi in malimi podjetji; konkurenca je med velekapitalisti samimi; konkurenca je tudi med delavci. Če se importirajo črnici z juga v severne države, je to konkurenca za domače belokožne in tudi črnoptne delavce. Vse priseljevanje delavcev je konkurenca. In te konkurence ne bo kraja, dokler ne bo vse delavstvo do zadnjega proletarca organizirano. Le z organizacijo se more doseči, da ne gre noben član ceneje delat, nego je skupnost sklenila; le z organizacijo se more doseči, da se skrči delovni čas tako, da neostajajo nijker brezposelne roke, ki so prisiljene v konkurenco.

Kapitalistični sistem se bo moral umakniti socialističnemu, kadar bo zadostna večina proletariata organiziranega. Delavstvo ne bo čakalo, dokler ne pride zadnji zaspani, duševno nesposobni ali neznačajni proletarec do prave zavesti, ampak si bo vzelo zmagο, kadar bo dovolj sposobno, dovolj močno zanjo. Računati je torej s tem, da bo, dokler traja kapitalistični sistem, tudi gotova manjšina nezavednega delavstva. Ta manjšina bo vedno povzročala kolikor toliko konkurence. Organizacija pomeni obrambo proti kapitalističnemu izkoriščanju, pomeni pa tudi obrambo proti taki konkurenci.

Ako vzamemo ta dejstva v poštev, moramo priti do zaključka, da postopa moško delavstvo skrajno kratkovidno, ako odobrava slabše plače za žensko delo. Prav s tem postaja konkurenca umazana.

Ako dobi podjetnik ženske moči ceneje od moških, je to nevarno moškim delavcem. V mnogih podjetjih namreč ne velja pretveza o slabšem ženskem organizmu nič. Delo pri neštetih mašinah zahteva veliko več inteligence, paznosti, prisotnosti duha, vztrajnosti, kakor pa robustne telesne moči. V takih slučajih nadomešča ženska moškega popolnoma. Ako se zadovoljuje ženska z manjšo plačo, je to za podjetnika očiten dobiček; naravno je, da bo tedaj rajši jemal ženske in s tem se za moškega zmanjša prilika, da pride sam do dela. Le ako izgubi podjetnik to

možnost dobička, to se pravi, ako ni žensko delo nič cenejše od moškega, se zopet zboljša prilika za moža.

S tem se pa tudi zboljša prilika, da se dobe ženske za organizacijo. Dva glavna vzroka vplivata na to.

Prvi je ta, da se proletarci v najslabših razmerah najteže organizirajo. Predvsem jim manjka za to potrebne samozavesti. Beda tlači človeka v ponižnost. Čim manjši je košček kruha, tem večji je strah, da bi ga bilo mogoče izgubiti. Tudi za ženske velja to, da jim je ideja organizacije dostopnejša, ako dosežejo nekoliko boljši materialni položaj, da morejo bolj razmišljati o njem.

Drugi vzrok je ta, da bo smatrala ženska moškega delavca za svojega nasprotnika, dokler bo opazala, da ji ne privoščijo boljšega položaja. V delavcu, ki zahteva zanjo enako plačo, spozna svojega zaveznika, in tedaj bo razumela tudi njegov klic v organizacijo.

To pa mora biti cilj moških delavcev. Da bi se odpravilo žensko delo v kapitalistični družbi, je popolnoma brezupno. Preveliko je že število žensk, ki so odvisne od dela svojih rok. Sedanji svetovni dogodki pomnožujejo to število od dne do dne. Poleg tega nastajajo včasih razmere v industriji, ki zahtevajo silno pomnoženo število delavnih rok, razmere, v katerih primanjkuje moških delavcev in je brez ženskega dela nemogoče izhajati. Tako je na primer tudi po vojni, vsaj v nekaterih deželah. Vprašanje, s kakšnimi sredstvi se bodo omogočila vsakovrstna dela, je sicer še nerešeno; ampak nujnega, neizogibnega dela bo več, kakor se marsikomu sanja, in sredstva se bodo morala dobiti, če ne na en način, pa na drugi. Vse kaže, da bo tedaj tudi potreba ženskega dela velika in moški delavci ga bodo sami morali odobravati, da jim ne bo treba nečloveško garati.

Da se pa iz tega ne izleže nevarna konkurenca, more preprečiti le organizacija, ki se ne sme ozirati na spol. Taka organizacija je logično le tedaj mogoča, ako priznava vsem svojim članom enake pravice in jih zagovarja in brani. Te enakosti pravic ne more biti brez enakosti plače.

Napram ženskim delavkam je načelo enake plače za enako delo le pravično. In delavsko gibanje mora biti pravično. Razum tega pa vidimo, da je enaka plača delavk tudi v interesu moških delavcev. Enaka plača je njih varstvo zoper nevarno konkurenco. Zaradi tega mora priti povsod, kjer je delavstvo zavedno in razume svoje resnične koristi, do veljave načelo: Za enako delo enaka plača!

Mirovna konferenca se še vedno bavi s spornimi teritorialnimi vprašanji. Zdi se, da bo precej taki problemov, katerih je cel kup, odloženih in prepuščenih razsodišču. Vsaj v nekaterih slučajih bi bil to gotovo boljši izhod, kakor če bi jih konferenca sama reševala.

Najnovejši pregovor pravi, da uboštvo razdira kraljevske in cesarske trone, bogastvo v rokah poseznikov pa republike.

S. R. Z.

NABIRALCEM NARODNEGA DAVKA.

Od vseh strani prihajajo prošnje, da se podaljša rok prve serije narodnega davka S. R. Z. za svobodno Jugoslavijo. Finančni odsek S. R. Z., ki vodi to kampanjo, je sklenil na svoji redni seji, da se podaljša rok kampanje do

17 februarja 1919.

Okrožna organizacija št. 11, Johnstown-Cone-naugh, Pa., je poslala za milijondolarski sklad PRVI TISOČAK.

Nabiralne pole so že v rokah nabiraleev in menda tudi znaki. Ako nismo poslali dovolj znakov in izkaznic, če ste že napolnili polo, potem nam hitro pišite, da vam pošljemo potrebne stvari.

Diplomo bomo poslali po zaključku kampanje prve serije. Finančni odsek je sklenil, da se dajo delati take diplome, ki bodo kras vsaki hiši, vsakemu uradu in ponos vsaemu darovalcu. Vsak, ki le zmore, bi moral imeti diplomu.

Društva, kakor smo že prej omenili, naj nabiraleci narodnega davka za sedaj enkrat izpuste. Ko bo program izdelan za društva, vas bomo pravočasno obvestili. Vendar se vsako društvo lahko že vnaprej pripravi, da bo v ta namen prispevalo najmanj \$100.

Posamezniki, raztreseni po deželi, kjer ni slovenskih podpornih društev, kjer nimamo nabiraleca, naj pošljejo svoje prispevke naravnost na tajnika S. R. Z. A. J. Terboveca, 3637—3641 W. 26th St., Chicago, Ill. Njih imena in naslovi, kakor tudi darovi, bodo zapisani v posebno polo, prejeli bodo znake in izkaznice in potrdilo

Od mnogih rojakov, ki so naročeni na razne slovenske liste, ki se niso prijavili kot glasila S. R. Z., smo prejeli pisma, v katerih nas vprašujejo, zakaj gotovi slovenski listi, katere podpirajo tudi člani S. R. Z., ne prinašajo poročil eksekutive SRZ. Ker na vsako tako posamezno pismo ne moremo odgovoriti, naj velja ta odgovor za vse prizadete:

Vsako uradno poročilo S. R. Z. se pošlje ne le glasilom S. R. Z., temveč vsem slovenskim listom v Ameriki. Ako uredniki nekaterih slovenskih listov nečejo priobčevati teh poročil, ni naša krivda, temveč je vaša, ker vi kot naročniki na dotični list ne zahtevate, da prinaša list tudi poročila o tem narodnem gibanju

Blagajnik okr. organizacije v Clevelandu, Fr. Černe je zopet poslal \$150 za narodni davek za svobodno Jugoslavijo. Med drugim piše: "To je drugih \$150, katere je poslal naš ženski oddelek. Izgleda, da nam mislijo žene in deleta dati "run for our sweet lives!" Tudi mi tako mislimo. Vprašanje pa je, kaj bodo na to rekli možje in fantje.

Ko je bil Frank Stonič v našem uradu, je prišla prva pola iz No. Chicago. Frank je rekel: "Kaj prva pola vrnjena? Ta pa je nekaj vredna." Podpisal je nanjo svoje ime in zraven \$25.00. Bodočnost pa bo povedala, koliko stotakov bo prinesla pola št. 911.

Iz Wick Havena je prišla svota \$103.00; iz Absher, Mont., \$71.00.

Marija Brinovec piše: "Moj mož malo zasluži, a če vam je všeč, vam pošljem Liberty bond za \$50. Vem, da me stari kraj ne bo več videl, toda vseeno ljubim svojo domovino — zeleno Štajersko.

S. R. Z. v Ely, Minn.: Prilagamo draft v vrednosti \$270 za milijondolarski fond. Ko dobimo nabiralne pole in drugo, gremo na delo. Mi ne maramo biti najzadnji."

S. R. Z. v Girard, O.: Od našega rezervnega fonda vam pošljemo \$200.00 za milijondolarski sklad.

S. R. Z. Camp Shumway, Colo.: Prilagamo \$100 za milijondolarski fond. Pošljite pole in drugo, da gremo hitro na delo. Ali se drugod kaj gibljejo? (To poročilo vam pove komaj eno desetino enega odstotka o gibanju za milijondolarski sklad.)

Mihael Selan iz Sublet, Wyo., pošilja \$110.00 za S. R. Z. od veselice, na katero so prišle Slovenke v narodnih nošah.

To so nekateri glasovi iz raznih naselbin. Radi pomanjkanja prostora smo morali izpustiti mnogo zanimivih pisem in poročil, ki pa pridejo na vrsto drugič.

Glavno je sedaj to: Miljon moramo spraviti skupaj. Kdo bo največ prispeval? Katera slovenska velika naselbina bo percentualno največ prispevala? Za izgovore sedaj ni časa, pokazati je treba dejansko svojo ljubezen do rodne grude.

KAJ BO Z VAMI, VI MEJNIKI ŠTIRJE?

Čigava Indija? Čigav Bagdad?
Kdo strelja naj, obeša v Teherani?
Kdo nadzoruj moritve po Balkani?
Kam z zlatim ključem carigrabskih vrat?

Razpregel zemljevid je diplomat:
Tovorov polni, glej, vsi oceani,
zakladov nakopičeni pristani —
Komu zemlje in morja blagodat?

In jaz razgrnem pred seboj papirje:
glej — rodna zemlja, naša draga prst!
Ko drugi se borijo za vsemirje,
boš rod, ki bivaš tod, boš v duši čvrst?
O, kaj bo z vami, vi mejniki štirje,
Celovec, Maribor, Gorica, Trst?

7/VI. 1908.

Oton Župančič.

Krasni sonet Otona Župančiča, katerega je spisal navdahnjeni slovenski pesnik leta 1908. in v katerem povprašuje: "Kaj bo z vami, vi mejniki štirje, Celovec, Maribor, Gorica, Trst?" bi moral podžgati iskro ljubezni v vsakem Slovencu in Slovenki do svoje rodne grude. Kakor prerok, ki vidi v bodočnost, ravno tako je Župančič videl, da preti velika nevarnost naši domovini; videl je v duhu mirovno konferenco v Parizu, kjer sede diplomati pri zeleni mizi z zemljevidi v rokah in rišejo in delajo meje novih, iz razvalin vstajajočih narodov. In pri tej priliki ga prešine skrb, kaj bo storil slovenski rod, da varuje in brani svojo "drago prst".

Kaj bo z vami, vi mejniki štirje, Celovec, Maribor, Gorica, Trst? Well, rojaki, ni treba še podrob-

neje pisati, kaj se bo zgodilo s temi štirimi mejniki. Naše slovensko časopisje vam je na široko in dolgo pripovedovalo, kako velika nevarnost preti Trstu, Gorici in Celoveu. Ako bo italijanska propaganda uspešna, potem si lahko mislite, da ne bomo izgubili samo Gorice, Trsta in Celovca, temveč, da nam bodo ugrabili vso Istro, vso tržaško okolico, Gorico, večji del Notranjske in Gorenjske, jugozapadni del Koroške, hrvaško primorje z Reko, vso Dalmacijo in mor-da tudi kos Hercegovine; v kratkem povedano, ugrabiti hočejo vse primorske kraje in izključiti Jugoslovane od Jadranskega morja; hočejo nas ekonomično in industrijalno ubiti. In če se posrečijo italijanskim imperijalističnim politikarjem, aneksionistom in iredentistom njihovi načrti, potem je naša narodna smrt tako gotova, kakor čitate tele vrstice:

Kaj bo z našimi mejniki? Težko je odgovoriti na to vprašanje, dragi rojaki, kajti edino vi date lahko na to odgovor. Težko je prerokovati, toda nikar ne obupajmo, pozabimo momentano pa vse naše spore in odgovorimo pesniku Župančiču, ko vprašuje: "Narod, ali boš v duši čvrst?", da bomo, ne samo v duši, temveč tudi dejansko; odgovorimo s takim glasom in v tako odločnem tonu, da nas bo slišal ves svet.

Od odgovora, ki ga bo dal vsak Slovenec, vsaka Slovenka, da, vsak Jugoslovan, bo v veliki meri odvisna naša usoda.

Slovensko Republičansko Združenje, ki stoji na braniku slovenske zemlje, na braniku pravice Jugoslavije in Jugoslovanov, je dobilo od gotovih višjih in vplivnih krogov zagotovilo, da ni še prav nič zamujenega. Povedalo se mu je, da je treba žive agitacije, dela, protestov, boja, propagande in zopet dela in požrtvovalnosti, predvsem pa velikega kapitala, da bo delo čim uspešnejše, da bo rezultat povolnejši, da prepričamo ostali svet o naših pravičnih zahtevah in eventualno rešimo "drago prst" robstva in tuje vlade.

Vidite, kapital je prvi, ki bo omogočil boj za pravičnost, ki bo omogočil, da seznamimo svet in mirovno konferenco o naših pravičnih zahtevah in imperijalističnih aspiracijah naših narodnih sovražnikov.

Prijatelji, svoboda je draga reč in ustrašiti se ne smemo nobenih žrtev, da jo dosežemo kot narod. Narodni izdajalec je tisti, ki se bo branil žrtvovati po svoji možnosti za svobodo tistega naroda, iz katerega izhaja. Podel nehvaležnej je tisti, ki ga ne briga usoda njegovega naroda, dvigniti glas proti akciji ali kakršnemukoli delu, ki bi eventualno prineslo svobodo in neodvisnost tlačnemu narodu, ki bi mu priborilo pravice, ki mu gredo po vseh naravnih zakonih.

In ker so načela Slovenskega Republičanskega Združenja tako jasna in tako demokratična in ker je vse delo te organizacije osredotočeno v obrambo jugoslovanskih pokrajin in polne svobode Jugoslovanov, zato uživa ta organizacija neprecenljivo zaupnost naroda, zato polagajo naši rojaki v starem kraju, ki zro v žarke zarje svobode, z vsem zaupanjem vse svoje nade v ta načela in pomoč, katero jim daje S. R. Z.

Rojaki, ali vam ne vseka globoke rane v srce vsaka vest in časnikarsko poročilo, iz katerega vidite, na kako brutalen način postopa naš narodni sovražnik z Jugoslovani; kako brezobzirno tepta v blato naše narodne zavode in prapore, kako trpinči našo nedolžno deco, naše onemogle starčke, žene in dekleta?!

In če postopa tako z nami že sedaj, ko še nima nobenih garancij, da bo okupirano slovansko zemljišče njegova last, kaj bo šele potem, če nas v resnici dobi v svojo pest?

Rojaki, postavite se v duhu na slovensko grudo, na Notranjsko na primer, ali v slovensko Gorico, Trst, okolico. Poglejte okoli sebe, ozrite se na brezpravne, bedne in zaslužnjene brate, očeta, mater, mor-da ženo in otroke. Pomislite, koliko so že pretrpeli pod bičem Avstrije in kaj jih čaka sedaj pod drugo tujo vlado, ki menda ne bo nič boljša od avstrijske. In potem se vživite v življenje na svobodnih tleh in primerjajte zlato svobodo s suženjskim jarmom.

Katero bi si volili in koliko bi bili pripravljeni žrtvovati za svobodo? Dali bi vse . . .

Slovensko Republičansko Združenje sedaj zbira fond enega milijona dolarjev — ne za se, še manj za to, da bi imelo par ljudi svilene stolčke ali pa mastne službe, temveč za **osvoboditev Jugoslovanov**, za obrambo naših pravic, za svobodno Jugoslavijo, v kateri se bo solnce svobode vsem, brez razlike, enako bliščalo, za udeležitev vseh 14 Wilsonovih načel, za demokracijo vsega sveta.

Slovensko Republičansko Združenje je od svojega začetka do danes in bo tudi v naprej stalo odločno na braniku naših pravic, katere je izrazilo v svetovno znani čikaški izjavi. Ta izjava, ki je prestala ogenj čiščenja, je naš program, je program celokupnega naroda. Vse drugo se je moralo umakniti, ker ni moglo prestati svetlobe.

To dejstvo in ta zaupnost, ki jo uživa S. R. Z., so vam garancije, da bo vsak cent, darovan v ta namen, porabljen previdno in edino za namene, izražene v čikaški izjavi in za udeležitev načel predsednika Wilsona.

Komur je za to, da ne bo naš narod več tlačani, komur veleva njegovo sree, da je njegova dolžnost, da sedaj, v tem resnem trenutku žrtvuje za svobodo naroda, se ne bo izgovarjal, ko ga bo obiskal nabiralec narodnega davka, temveč pozdravil ga bo, podpisal z veseljem svoje ime na spominsko polo in pripeval, kar največ mogoče. Vsak dar, vsaka "občutna številka" poleg podpisa bo odprto znamenje odločnega protesta proti italijanski okupaciji, proti zaslužjenju Jugoslovanov.

Rojaki, povdarjamo, svoboda je dragocena reč, vredna je več kot vsi nakupičeni zakladi, vredna je več kot življenje samo, kajti življenje v sužnosti je smrt — stokrat hujša kot hitra smrt.

Tisoč let smo garali pod tujim jarmom, tisoč let so nas zatirali, in sedaj, ko je prišel trenutek odrešenja, ko smo že z veseljem gledali na žareče solnce svobode, ki je izhajalo izza slovenskih gor in ponosnega Triglava in Nanosa, se dvigajo nad temi slovanskimi kraji temni oblaki, ki skrivajo črno roko.

katera nas hoče butniti nazaj v sužnost, narodno smrt.

Ali boste sedaj mlačni, sedaj ko gre za svobodo naroda; boste omahovali in se tresli ter odrekli pomoč? Rojaki, nikdar ne! Bodimo v duši čvrsti, pokažimo se vredne svobode, in žrtvuemo, darujmo, da bo ostali svet presenečen. Pokažimo dejansko, da smo pripravljeni prestati vse žrtve za svojo svobodo, da nismo mlačneži, temveč — da zahtevamo, da postane naš narod svoboden in sam svoj gospodar na svojih tleh.

SLOVENCIZ ELYJA IN OKOLICE,

udeležite se velikega javnega shoda, ki ga sklicuje tukajšnja lokalna organizacija S. R. Z. v nedeljo 16. februarja ob 2. popoldne v Washingtonovi šoli (Washington Auditorium). Ne vabimo samo Slovencev, ampak tudi Hrvate in Srbe, kajti stvar se tiče vseh Jugoslovanov. Predsednik zborovanja bo John Teran. Govorniki bodo Ethin Kristan iz Chicage in G. L. Brozich ter Joseph Pishler iz Elyja.

Frank Martinjak.

NAROČNIKOM, ČITATELJEM IN ZASTOPNIKOM "PROLETARCA".

V petek 31. januarja se je vršil zbor J. D. T. D., ki izdaja Proletarca, koledar in tudi knjige, v kolikor dopuščajo razmere in sredstva. Vse delnice J. D. T. D. lastuje sedaj slovenska sekcija J. S. Z. in tajnik J. D. T. D. ima nalog storiti potrebne korake za razpust korporacije. Upravo lista, koledarja in drugih stvari, ki so sedaj v zvezi z J. D. T. D., prevzame potem odbor slovenske sekcije J. S. Z. S tem bo odbornikom olajšano delo, kajti sedaj so večinoma eni in isti sodrugi v obeh odborih.

Iz poročila, ki ga je podal nadzorni odbor J. D. T. D. o finančnem stanju Proletarca in v splošnem o poslovanju J. D. T. D. v preteklem letu, je razvidno, da smo imeli v letu 1918 precej večje stroške, kot so pa znašali dohodki. To se pri nas dogaja že 15. leto, odkar izhaja Proletarec.

Pri socialističnih listih je pomanjkanje finančnih sredstev že staro pravilo. Pri Slovencih je tako in pri drugih narodih ni menda mnogo boljše.

Člani direktorija J. D. T. D. in odborniki slovenske sekcije J. S. Z. so tudi na zadnjem občnem zboru, kakor že mnogokrat, razpravljali, kako razširiti Proletarca, glasilo slovenskega, politično organiziranega delavstva in drugo našo literaturo. Uspeh je odvisen od dela in agitacije; od dela upravnštva, direktorija J. D. T. D., odbora slovenske sekcije, zastopnikov Proletarca, članstva J. S. Z. in naročnikov. Od strani zastopnikov in naročnikov je bila agitacija za nabiranje naročnikov na Proletarca zadnje leto bolj slaba. Tega so bile nekoliko krive razmere, ki jih je povzročila vojna, nekoliko pa tudi to, da so se mnogi zastopniki in drugi prijatelji tega lista vrgli v boj za pridobitev svobode in demokracije Jugoslavije. To delo je bilo potrebno in taka potreba še vedno obstoji. Ravno tako pa je za zavedno sloven-

sko delavstvo tudi potrebno, da ne opušča agitacije za J. S. Z. in njeno slovensko glasilo Proletarec.

Na zastopnike, ki so bili že toliko časa aktivni, apeliramo, naj zopet žrtvuemo nekoliko več časa agitaciji za nabiranje naročnikov. Kjer so prejšnji zastopniki odpotovali, naj se prigrasijo novi. Upravništvo jim bo drage volje preskrbelo vse potrebne listine in informacije. Vsak član slovenske sekcije J. S. Z. naj bo agitator za pridobivanje članov v našo organizacijo in za nabiranje naročnikov našega glasila. Imamo čitatelje, ki jim je naš list priljubljen, ki se zavedajo, da obstoji za ameriške Slovence potreba vzdržati Proletarca. Na te apeliramo, naj se na list tudi naroče, kajti le na ta način bodo pomagali do boljšega gospodarskega stanja pri listu.

Prinanjkljaj pri Proletareu pokrivajo prispevki v podporo listu in eventuelni dobički s koledarjem Vselej, kadar se je Proletarec nahajal v občutni gospodarski krizi, so mu naročniki in članstvo slovenske sekcije J. S. Z., pa tudi nekateri hrvatski in srbski sodrugi, priskočili na pomoč z gmotnimi prispevki. Upamo, da nam bodo vsi ti tudi v bodoče stali na strani. Uprava lista bo, kakor doslej, tudi v bodoče vršila svojo dolžnost. Pričakujemo pa, da jo bodo vršili vsi zavedni slovenski delavci na tem kontinentu. Pred nami leže velike naloge. Za uspešno delo potrebujemo razširjeno, gospodarsko močno časopisje in organizacijo; ako zanemarimo to, smo kakor vojaki brez orožja. Skrivati nimamo ničesar: Računi o poslovanju J. D. T. D., ki izdaja ta list, koledar in knjige, se letno objavljajo. Plača urednika in upravnika je nižja, kakor marsikaterega navadnega delavca, toda delo v zvezi z listom vršita po svojih najboljših močeh v prid principov in ciljev, za katerimi stremi razredno zavedni proletarijat. Vse pridobitve delavstva so bile priborjene z velikimi boji in žrtvami. Tudi v bodoče ne bomo ničesar pridobili brez boja in žrtev. Za izboljšanje sistema družbe je treba mase zavednega delavstva, izobraženega v smislu konstruktivnega socializma, ne pa samo opitega z radikalnimi frazami. Med ameriškim slovenskim delavstvom vrši izobraževalno delo v pravem socialističnem smislu Proletarec. Vršil bi ga pa lahko še v veliko večji meri, če bi imeli dva tisoč več naročnikov, kot jih imamo, kajti v tem slučaju bi list lahko znatno povečali. Ni vam treba na dolgo in široko pripovedovati o težavah in ovirah, s katerimi se morajo boriti delavski listi. Slovenskim sodrugom je situacija znana, kajti njih gibanje je v tesni zvezi s Proletarcom. Radi tega smo uverjeni, da bodo tudi v bodoče skrbeli, da slovensko delavstvo ne izgubi svojega glasila.

Prejšnji upravnik sodrug Šavs je odstopil, upravniške posle pa je začasno sprejel sodrug Petrič. Ker je sodr. Petrič tudi tajnik J. S. Z., bi ne mogel upravniškemu delu posvetiti toliko časa, kolikor ga to delo zahteva. Raditega je direktorij J. S. Z. izvolil sodruga Frank Zajca za upravnika pri Proletareu. Kakor prejšnji upravniki, bo tudi sodrug Zajca skrbel, da bo poslovanje med zastopniki, naročniki in upravništvom kar najboljšo. Upravniški prostori so sedaj na 3639 W. 26th St. Delo v upravništvu je radi se-

litve in premembe upravnika nekoliko zaostalo. Ako se je kje dogodila kaka pomota, naj nam prizadeti pišejo, da uredimo stvar. Ako imate kake pritožbe, ali dobre sugestije v prid lista, pišite upravništvu, ali pa predsedniku J. D. T. D. Njegov naslov bomo objavili v prihodnji izdaji tega lista.

Kakor vsako leto, tako smo tudi sedaj izdali Ameriški družinski koledar, ki ga pričnemo v najkrajšem času razpošiljati. Mnogo naročnikov vprašuje, kaj je s koledarjem, da ga ne dobe toliko časa. Nekaj krivde za zakasnitev odpade na tiskarno, nekaj pa tudi na nas. Urednika so zajeli za Slovence in sploh Jugoslovane tako važni zgodovinski dogodki, da je moral posvetiti vse svoje duševne in fizične moči tem dogodkom in delu, ki so z njimi v zvezi. In ker ne more noben človek delati čudežev ter biti ob enem in istem času na dveh mestih, je naravno, da tega ni zmožen niti naš urednik, ki je tudi le človek. Dela se nam je nakopičilo toliko, da ga nikakor nismo mogli opraviti o pravem času. Mi smo prepričani, da bodo naročniki razumeli položaj, v katerega so nas pahnili prej omenjeni dogodki in nam opróstili zakasnitev. Ravno tako smo prepričani, da bodo potem, ko bo koledar razposlan, šli na delo, da ga prodajo. Naročnike koledarja, ki so se od časa, ko so ga naročili, preselili, prosimo, naj nam naznanijo sedanje in prejšnje naslove, da se s tem izognemo nerednostim in nepotrebnim stroškom pri razpošiljanju.

Direktorij J. D. T. D.

F. V. Krejči:

Naboženstvo in klerikalizem.

V sedmem stoletju so napravili mohamedani rimskemu škofu velikansko uslugo. Ko so izgnali patriarhe v Antiohiji, Jeruzalemu in Aleksandriji, so rešili rimskega škofa najnevarnejših tekmecev. Rimski papeži se imajo zahvaliti za svoj primat v prvi vrsti Mohamedu in turškim sultanom.

Po posredovanju langobardskih in frankovskih kraljev je rastla rimska škofija in papeži so navzeli prevzetnosti. Neprenehoma so ščuvali rimsko ljudstvo zoper cesarja, ga blatili in zasramovali. Ko pa Gregor III. (731—741) s svojim sčuvanjem tudi langobardskim kraljem ni več prizanesel, so oblegli Langobardi Rim, tako da je moral poklicati Karla Martella, frankovskega majordoma, na pomoč in klečeplaziti pred njim kakor črv.

Gregorjev naslednik Zaharija je moral zvati zopet Franke na pomoč. Leti to se hoteli znebiti svojega kralja in Zaharija jim je bil uslušno na razpolago. Proglasil je starega kralja za nevrednega in potrdil novega. Zato mu je daroval Pipin, novoizvoljeni kralj, rimsko okolico.

Iz tega pomnoženega posestva je počasi nastala papeževa država. Ta papež Zaharija je proklet tudi škofa Virgilija, ker je trdil, da je zemlja kroglja in da bivajo na oni strani zemlje tudi ljudje, kakor smo mi.

Njegov naslednik Štefan II. (752—757) je kronal Pipina, ki mu je plačal to uslugo s podaritvijo

ravskega eksarhata, ki ni bil niti njegov. Ko so mu pa zopet Langobardi grozili in se Pipin ni takoj odzval na pomoč, mu je pisal Štefan pismo svetega Petra, v katerem mu grozi z izključitvijo iz nebeskega kraljestva, ako mu ne pomore.

Odslej so posvetili rimski škofje vso skrb le razširjevanju svojega posvetnega kraljestva. V to svrhu ni bilo preslabo nobeno še tako unazano sredstvo. Tako je kronal Leon III. l. 800 Karola Velikega le, ko se je zavezal, da ga bode podpiral in dal duhovnom pobirati desetino. V tistem času je proglasila tudi frankovska cerkvena sinoda desetino za božjo napravo in grozila vsakomur s prokletvijo, kdor bi je radovoljno ne hotel oddajati. Vladeželjnost papežev pa je šla tako daleč, da je proglasil Nikolaj I., da podložniki nesmejo biti pokorni onemu cesarju, ki se ne pokori papežu. Da podprejo svoje težnje, so ponarejali rimski škofje listine, ki se jih je v kratkem času nabralo zelo veliko. Pozneje so se zbrale in slovijo pod imenom Pseudoisidorove dekretalije. Med njimi je tudi neka listina, s katero daruje cesar Konstantin papežu vso zapadno polovico rimskega cesarstva z Rimom vred. Te ponarejene listine so podlaga poznejše papeške vseomogočnosti in na nje so se vedno sklicevali, na tej podlagi so si prilaščali pravico nastavljanja in odstavljanja kralje, razpolagati z narodi po svoji volji. Zdeli so se samim sebi nekaki polbogovi in Štefan V. (885—891) je rekel: Papeži so kakor Jezus spočeti od svojih mater po zasenčenju svtega duha; vsi papeži so nekaki ljudje-bogovi, da bi tem lažje bili posredovalci med bogom in ljudmi; njim naj bo torej izročena vsa moč na nebu in na zemlji.

To je bil višek ošabnosti. Papežstvo je bilo immoralizovano do jedra. Zgodovina rimskih škofov ali papežev so otedaj dolge, dolge litanije nedopustnih činov, zlodejstev in ostudnih pregreh. Na tem mestu moremo radi pičlega prostora navesti le nekatere iz nepregledne vrste vseomogočih nezakonitostij "Kristusovih naslednikov."

Štefan VI. (896—897) je dal izkopati truplo papeža Formosa, ga posaditi pred sodnijo in obsoditi, ker je zamenjal portsko škofijo z drugo. Dal je truplu odsekati tri prste, potem ga pa vlačiti po rimskih ulicah in vreči v reko Tíbero. V tistem času so zavladale na rimskem prestolu propale ženske; vlačuge so vladale svet, nastavljale in odstavljale papeže. Papeški zgodovinar, kardinal Baronius, piše: "V tem stoletju je zavladala nesramnost v gospodovem domu in na prestolu sv. Petra so sedeli najbrezbožnejši ljudje, ne papeži, ampak nestvori. Pohotne in nesramne vlačuge so vladale v Rimu in ustoličevale svoje ljubimce in priležnike na prestolu sv. Petra". Enako so živeli tudi duhovniki.

Sergij III. (904—911) ni bil izvoljen za papeža od svetega duha, temveč od priležnice mejnega grofa Adalberta Toskjenkega. Marocije, ki je imela ž njim sina, ki je postal tudi papež.

(Dalje prihodnjič.)

ADVERTISEMENT

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.

Glavni tajnik: BLAŽ NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRIČ, 170 Main St., rFranklin, Cenemaugh, Pa.

Blakajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.

1. nadzornik: NIKOLAJ POVŠE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.

2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 72, East Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. F. D. 3. Boš 146, Fort Smith, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNI GLASILO:

"GAS NARODA." 82 Cortlandt Street, New York City.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštних, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se nastolvljajo: Blaž Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Na mirovni konferenci v Parizu je bilo sklenjeno, da se pozovejo vse v Rusiji obstoječe vlade na konferenco, ki naj bi se sešla dne 15. februarja na Prinčevem otoku v Marmarskem morju. Na tem sestanku naj bi se storil poizkus, da se doseže sporazum med različnimi ruskimi frakcijami, da se izjasni notranji položaj in da se naposled določi mednarodno razmerje Rusije.

Doslej je še težko reči, ali se sploh posreči sestanek te konference; še teže je ugibati, ali bo imela kaj uspeha ali ne, če se snide. V glavnem sta prišli doslej le dve izjavi v javnost, po katerih bi bilo soditi, da bodo, če ne vse, pa vsaj nekatere vlade, katerih je na Ruskem cela vrsta, zastopane na konferenci. Ena teh izjav prihaja od socialno revolucionarne stranke, druga od boljševiške vlade v Moskvi.

Težav, ki so spojene s tako konferenco, ni mogoče prezreti. Ne oziramo se pri tem na vprašanje, če je prostor za zbor dobro izbran ali ne in na po-

dobne tehnične reči. Pred očmi imamo dejstvo, da gre za sestanek nasprotnikov, ki so od boljševiške revolucije sem gledali z največjim sovraštvom drug na drugega. Če bi razdvajali nasprotno frakcije le različni nazori, ne bi bila stvar še prehuda; toda v bojih, ki so hrumeli preko Rusije, so se razpalile strasti kakor živ plamen in nasprotja so postala tako besna, da je pogostoma izgledalo, kakor da bi se mogla končati le s popolnim porazom ene ali druge frakcije. Boji so bili spojeni z vzajemnim sumničanjem in z ekstremnimi očitki. Na eno stran so letele besede o kontrarevoluciji, na drugo o nemškem petolizništvu; vse to je ustvarilo atmosfero vzajemnega nezaupanja, osebnega sovraštva in srdite nepomirljivosti. V takih razmerah je skoraj umetnost pripraviti stranke do tega, da sedejo skupaj za mizo in se spuste v razpravo.

Naravno je torej, da so kmalu, ko je bil objavljen namen, da se skliče taka konferenca, odmevali od različnih strani glasovi, ki bi bili lahko zbudili največji pesimizem. Tukaj je bilo slišati, da nihče ne pogleda tja, kjer so boljševiki; tam je zadonel klic, da ne sede noben boljševik tja, kamor imajo "kontrarevolucionarji" pristop.

Take glasove je bilo pač pričakovati. Kljub temu mislimo, da ni stvar tako obupna, kajti sredi vseh strasti bo naposled vendar moral odločiti trezni razum in če pride do tega, morajo vse stranke spoznati, da se s samo trimo ne premaga kaos, v katerega je vržena Rusija. Dežela ima toliko vlad, da pozabi človek vedno na katero, kadar jih začne šteti; vsaka je šla za tem, da se popolnoma uveljavi v vsej Rusiji, a vsaka je ostala omejena na gotovo ožje ozemlje. S samim nadaljevanjem teh bojov se ne pride do nobenega izhoda, iz česar sledi, da je rešitev le v sporazumu. To opravičuje upanje, da se kljub vsemu antagonizmu konferenca vendar snide, če ne na Prinčevem otoku, pa kje drugje.

Pri nekaterih slovenskih listih še vedno mislijo, da je imenitno, če sliši kdo travo rasti. Ali tak sluh prihaja le v sanjah ali pa v pijanosti.

Sklep mirovne konference, da se povabijo ruske frakcije na sestanek in posvetovanje z zavezniki, se lahko imenuje znaten uspeh predsednika Wilsona. Ruska situacija je delala diplomatom v Parizu velike skrbi. Vzrokov je cel kupček, in kdor ni prespal dogodkov, jih lahko razume. Nazori o ruskem vprašanju so pa bili med državniki tako različni, kakor so različni tudi med ljudstvom. Na enem skrajnem krilu so stali Aleksandri, ki so hoteli gordijski vozec enostavno presekat; zagovarjali so močno oboroženo intervencijo v Rusiji brez vsakega pogajanja in diplomatiziranja. Ta način rešitve bi bil zelo radikalen, ali z demokratičnega stališča bi bil tudi zelo sumljiv. Bil je čas, ko so bili za vojaško intervencijo dobri razlogi; ko so pošteni ruski elementi sami prosili za tako pomoč, ko je bila nevarnost, da si kajzerizem podvrže Rusijo in ko je bilo verjetno, da bi oborožena sila zaveznikov le

podprla Ruse, pa prepustila njim vsako odločitev glede na njih domače razmere, je bila taka pomoč, ki bi morala biti spojena tudi z gospodarsko, popolnoma opravičljiva.

Sedaj je položaj izpremenjen. Nemška nevarnost je minila; ruske frakcije se bojujejo le same med seboj, ne pa zoper kajzerski imperializem, ki ga več ni. Intervencija ne bi pomenila nič drugega, kakor vmešavanje v notranje zadeve Rusije v prid tej ali oni stranki. Pri tem bi se bilo zelo bati, da bi dobila pod geslom reda in miru v resnici reakcija podporo. Vrh tega bi mogla biti intervencija le tedaj uspešna, če bi se opirala na veliko vojaški silo in to ne bi v praksi pomenilo nič drugega, kakor vojno z Rusijo. To pa bi bil v vsakem oziru nevaren eksperiment.

Vpraša se, kakšen namen naj bi imela ta vojna? Preden bi se pričela v praksi, bi bilo treba odgovoriti na to vprašanje, in najbrže bi vsaj nekateri deli zahtevali popolnoma konkretne odgovore. Ne verjamemo, da bi hotela katerakoli dežela poslati veliko armado v Rusijo, ne da bi vedela, zakaj. Čim pa bi prišel cilj take vojne na dnevni red, je skoraj gotovo, da bi nastali spori med intervencionisti samimi in pojavila bi se najresnejša nevarnost, da bi se ne le razbila mirovna konferenca, ampak da bi iz intervencije v Rusiji nastala nova vojna zaradi Rusije.

Predsednik Wilson je zagovarjal povsem drugo idejo, ki pomeni praktično opustitev intervencije. Njegov predlog je šel za tem, naj se pomaga Rusiji do sporazuma tistih njenih faktorjev, ki imajo pravico govoriti v imenu ruskega ljudstva. Če pridejo frakcije na sestank in se doseže sporazum med njimi, odpade vsaka pretveza za intervencijo in Rusija si lahko neodvisno uredi svoje notranje razmere. Pot do tega cilja gotovo ne bo popolnoma gladka, ali če se posreči ta poizkus, bo odleglo Rusiji in demokraciji vsega sveta.

Bivši cesar Karl, nekaj časa gospodar sedaj mrtve Avstrije, se baje namerava ločiti od svoje žene Zite. Veliki časopisi modrujejo o tem na dolgo in široko, kakor da gre za svetovno vprašanje, pa ni vse skupaj vendar nič kakor privatna zadeva dveh privatnih oseb.

V Ameriki se je ustanovil odbor za podporo bednega ljudstva v jugoslovanskih krajih, kjer se razume, da silno primanjkuje hrane, obleke, orodja, semena in tisočeri potrebni reči. Ta odbor je sestavljen iz Američanov in išče pota do merodajnih oblasti in do Rdečega križa, da bi se omogočilo pošiljanje reči v jugoslovanske kraje. To je doslej spojeno z velikimi težavami, kajti Jugoslovani niso edini, ki potrebujejo pomoči. Vsi narodi, ki so bili prizadeti od vojne, čutijo bedo, četudi je padala šiba po nekaterih veliko bolj neusmiljeno kakor po drugih. Ameriški odbor za podporo Jugoslovancem, ki ima svoj sedež v New Yorku, omenja, da bo javnosti naznanil, čim bo mogoče pošiljati hrano, obleko in podobne reči v jugoslovanske kraje; razume

se, da bomo to drage volje objavili, čim bo kaj definitivnega sklenjenega.

Za enak namen se je ustanovil tudi iz Jugoslovancov sestavljen odbor v Chicagi, v katerem so zastopane razne jugoslovanske organizacije. Nadel si je nalogo, da nabira prispevke, odloženo obleko in tako dalje med Jugoslovani samimi, sicer pa bo menda sodeloval z ameriškim odborom. Razume se pač samo ob sebi, da zasluži akcija vsako podporo; želeti je le, da se izvrši metodično, in da se obvaruje strankarskih strasti, ki tako rade ugrožavajo vsako delo med Jugoslovani. Če se hoče v tej smeri doseči kakšen uspeh, je treba, da se vsa akcija loči od vseh strankarskih struj in pustje politični nazori vsakega pri miru. V interesu same stvari tudi priporočamo, da se ne nastopa z osebnim monopoliziranjem zadeve, ki ne bi moglo imeti druge posledice, kakor da odbija ljudi dobre volje. Če je kje potrebna politična nevtralnost v stvari in v nastopu, je potrebna pri taki akciji.

Zadeva je doslej v začetnem stadiju in če se bo razvijala tako, da bo res služila le nepristranski podpori potrebnih v starem kraju, in če se bo tudi tukaj vodila brez strankarstva, jo bomo podpirali, kolikor bo mogoče. Jasno je, da se v taki stvari z združenimi močmi lahko največ napravi. Prav zaradi tega izrekamo ta opomin z najboljšim namenom, dokler še ni kaj zamujeno.

Kolikor smo poučeni, se doslej vrše le priprave, ker je meritorna izvršitev namena odvisna od raznih vladnih instanc. V svojem krogu vrši take priprave lahko tudi vsak posameznik. Marsikaj, kar bi se v drugih razmerah lahko zdelo malenkostno, je z ozirom na resnično bedni položaj v starem kraju sedaj lahko važno. Tako je na primer marsikatera obleka, ki jo človek sicer zavrže, obnošen par čevljev i. t. d. zaželjen, kjer sploh ni oblek, čevljev, perila in drugih reči. Ena suknja je videti kot smešno darilo; če zberemo vsi take predmete, ki bi jih sicer zavrgli, pa zaležejo. Dokler ni organizacija te akcije podrobno izvršena, mislimo, da je najbolje, če shranja vsakdo sam, kar se mu zdi koristno; kako se bodo take reči sistematično zbrale, kadar bo zagotovljena možnost, da se odpošljejo, da se v tam namen nakupijo živila, orodje i. t. d., bo naloga odbora. Za pravično razdelitev v starem kraju bo pač moral skrbeti ameriški odbor s podporo poklicanih ameriških oblasti, ki se bodo v ta namen najbrže sporazumele z domačimi instancami v starem kraju.

Dr. Šušterišč, ki se je bil po razglasitvi neodvisnosti "začasno" preselil na nekdanj cesarski Dunaj, bi se rad vrnil v Ljubljano in "posvetil svoje moči osvobojenemu narodu." A glej, ta narod, na čigar plečih je bil dr. Šušterišč nekdanj splezal na vrhunec, odklanja — brez obžalovanja — njegove službe in mu svetuje, naj ostane, kjer je, ker so na Dunaju dla zanj vendar manj vroča, kakor bi bila tam, kjer je bil nekoč deželni glavar.

Ni se čuditi, da nimajo Slovenci nobenega hrepenenja po nekdanjem mogoteu; prej bi se človek

čudil, da se Šušteršič izza vsega še drzne misliti, da bi ga ljudstvo sprejelo in pozdravljalo. Ali z njegovo ideologijo se to popolnoma vjema. Zanj je bil narod vedno le glupa masa, kateri zadostuje odigrati kakšno komedijo. To je Šušteršič znal in zdaj se čudi, da nimajo politični komedijanti več stare cene pri narodu.

V Angliji se širijo stavke na vseh koncih in krajih. Dosegle so tudi London, kjer se je med drugim ustavil ves promet na podecastnih in cestnih železnicah. Izid zadnjih volitev, pri katerih ni delavska stranka dosegla pričakovanega uspeha, je naredil na konservativne elemente zelo napačen vtisk; mislili so, da je delavstvo samo postalo konservativno, to se pravi skromno in vdano v razmere. Sedanje stavkovno gibanje dokazuje, da je bil ta račun zelo napačen. Rezultat decembrskih volitev je bil pač največ pripisati dejstvu, da ogromno število volilcev na fronti ni glasovalo. Sedanje gibanje pa kaže, da noče delavstvo več pobirati drobtin, ki odpadajo z miz, ampak da zahteva kos čiste pravice. Ta prikazen se pa ne bo omejila na Anglijo, ker je povečana samozavest delavstva neizogibna in naravna posledica vsega, kar je proletariat preživel tekom vojne. Treba je spoznati in priznati, da prihaja s koncem vojne res nov čas in da more prehod vanj le tedaj biti brez katastrof, če pridejo na mesto demokratičnih besed demokratična dejstva.

Poročila iz Pariza pravijo, da dobiva predlagana liga narodov konkretnije oblike. Kakšne so, bo šele tedaj mogoče doznati, kadar bo ta organizacija gotova. Medtem pa pripovedujejo druge vesti, da imamo z Anglijo trgovsko vojno, ki se vodi pretežno na polju prekomorskih transportnih cen. V tej vojni sicer ne teče kri; ali resen opomin je v njej, ki bi bil vreden, da bi se mirovna konferenca ozirala nanj. Liga narodov bi odstranila veliko nevarnost, če se ne bi omejila na politično družbo, ampak če bi postala tudi gospodarska zveza. Več kakor enkrat se je že meč potegnil zaradi trgovske konkurence in marsikatero teritorijalno vprašanje se lože reši z rzsodiščem, kakor vprašanja svetovnih trgov in velikih profitov.

Po poročilih iz Washingtona uvaja tudi Italija malo trgovsko vojno z Zedinjenimi državami. Prepovedala je namreč uvoz usnja in zgotovljenih čevljev, dasi je očitno, da nima sama dovolj tega blaga. Ker so Zedinjene države najbolj pripravljene za eksport usnja, se smatra, da je ta korak naperjen proti Zedinjenim državam — morda iz političnih razlogov. — Če prezro diplomatje tesno zvezo, ki obstaja med gospodarskimi in političnimi vprašanji, prezro tisti fakt, ki je za bodoče razmere med narodi najvažnejši.

Če je bilo treba velike previdnosti glede na časniške vesti tekom vojne, je treba še podvojiti to previdnost sedaj, ko vstaja nova doba iz razvalin preteklosti. Sodobno časnikarstvo spada med največja

prokletstva kapitalističnega sistema. Kakor je v tem takozvanem redu vse odvisno od denarja, je tudi žurnalistika po večini predmet profitne špekulacije in instrument kapitalističnih interesov. Noben list ne more izhajati brez denarja, a čim več ga ima, tem bolje izhaja. S tem je pravzaprav povedano vse. Od listov, ki jih vzdržuje kapitalizem, se pa ne more pričakovati nič drugega, kakor da služijo kapitalizmu, in kako mu služijo, je zopet odvisno od finančne sile. Siromašen list, ki bi rad poročal samo resnico, ne more imeti na vseh koncih in krajih svoje lastne poročevalce, kajti tudi to stane denarja, in sicer mnogo denarja. Odkazan je na vire, ki so splošno pristopni, na razno korespondenčne urade in na vesti drugih poročevalcev. Nad takimi poročili pa nima kontrole. Le toliko ve vsak vesten urednik, da imajo kapitalistični interesi kontrolo nad večino virov, in kdor ni letošnji zajec, razume, da izrabljajo kontrolo kolikor mogoče sebi v prid. Bilo bi še dobro, če bi bila vsaka vest, prihajajoča skozi take kanale, zlagana. Daljša izkušnja bi podala človeku rutino, da bi spoznal sistem laži in tako vsaj deloma dotipal resnico. Tako nerodni pa niso duševni sužnji kapitalizma in tudi ne smejo biti, ker so predobro plačani za svoj posel. Iz z mesi resnice in laži je pa najteže spoznati, kaj bi se moglo verjeti, kaj pa ne. In prav sedaj je mešanje doseglo stopnjo virtuoznosti. V testo laži je v mesenih vse polno rozin resnice, vendar pa tudi ne same resnice. Občinstvu pa ne kaže nič drugega, kakor jemati tako potico, kakršno mu spečejo. Najžalostnejši je, da se je občinstvo privadilo taki peki; če je stokrat spoznalo, da je bilo blufano, se da stoprvič brez pomisleka zopet blufati.

To bi bilo pač drugače, ako bi bilo občinstvo samo kritično, kakor bi bilo treba. Če se mu danes poroča o petdesetih ubitih, ustreljenih, zadavljenih, obešenih, a jutri ali pojutrišnjem so vsi živi in zdravi, in če se take reči neprenehoma ponavljajo, bi bilo misliti, da mora lahkovernost čitateljev vendar polagoma izginiti. Pa ne izgine, temveč pomaga uredništvom, da ji brez konca in kraja podajajo pravljice namesto dejstev. In vestnim listom ne ostaja nič drugega, kakor da svare, da neprenehoma svare pred lahkovernostjo. Nikdar ni bilo tako svarilo bolj potrebno, kakor v sedanjih časih.

VAŽNO ZA NAROČNIKE!

Zakon zahteva, da mora vsak naročnik imeti list plačan v naprej. Ne na nas, temveč na vas je ležeče, če hočete imeti vse številke Proletarca. Vi imate na svojem naslovu v oklepaju številko, ki pomeni, do kdaj imate list plačan. Prihodna številka lista je (596) in če je Vaša številka na naslovu taka ali pa še manjša, tedaj takoj obnovite naročnino, ker smo drugače po zakonu prisiljeni, da Vam takoj ustavimo list.

Delavska stranka za okraj Cook, (Labor Party), ki stopa prvič v volilni boj in je postavila predsednika chicagske Federation of Labor za kandidata za župana v Chicagi, ima v nedeljo, 9. februarja ob 2. popoldne

SHOD

v Street Car Men's Hall na vogalu Ashland Blvd. in Van Buren Street.

Na shodu bodo med drugimi govorili guverner Lynn J. Frazier iz Severne Dakote, kjer so združeni delavci in farmarji debili popolno kontrolo v državni legislaturi in pri najvišjem sodišču ter so izpremenili državno konstitucijo z namenom, da izvedejo dalekosežne reforme, vladno kontrolo javnih potrebščin, skladišč, cestnih železnic, državno zavarovanje, poljedelsko zavarovanje proti uimom i. t. d.

Nadalje bo govoril županski kandidat John Fitzpatrick in predsednik illinojske Federation of Labor Duncan McDonald.

Nekatere strokovne organizacije mislijo korporativno prikorakati na shod.

Trustovsko časopisje skuša zamolčati vse gibanje, v katerem spoznava resno nevarnost za kapitalistične stranke. To pa ne bo za leglo, če se delavstvo samo loti agitacije. Na vsak način bo zanimivo slišati nazore zastopnikov stranke, ki si je nadela nalogo politično združiti delavstvo in ga oteti iz oblasti političnih basov.

Senator Kenyon iz Iowe naznanja v senatu, da bo zahteval, da pride njegova predloga, ki določa \$100,000,000 za vladna stavbinska dela in \$300,000,000 za okrajna, državna in občinska stavbinska dela, takoj na razpravo.

Senator John W. Weeks iz Massachusettsa bo zahteval, da vzame kongres v pretres njegovo predlogo, ki predlaga, da se imenuje komisija za rekonstruktivno delo. Mr. Smith je razkril položaj takšen, kakršen je. Prav nič ga ni olepšaval in je povedal, da se število brezposelnih delavcev vedno bolj množi. Njegova odprta beseda je učinkovala, da prihajajo v kongresu do spoznanja, da po-

staja položaj kritičen in da je treba nekaj podvzeti, da se omeji brezposelnost. Zdaj je še čas, da se nevarnost odvrne, dokler tovarne niso pričele odpuščati delavcev v velikem številu in ni odpuščenih na stotisoče vojakov.

Pravijo, da ima laž kaj kratke noge. Mogoče. Toda laži nekaterih žurnalistov imajo po sto parov nog, da se ne utrudijo. Čudno pa je, da se čitatelji ne utrudijo od njih.

Stari recept.

Mi nismo vsi jednaki. Nekateri ljudje so oblagodarjeni z močnim telesnim sestavom in lahko prenašajo vse razvade, ki bi na primer drugim gotovo škodovala. Vendar te izjeme dokazujejo samo pravilo; v korist vsakega posameznika je torej, da živi vedno zmereno v vseh zadevah; pri tem se mora pa v prvi vrsti držati starega zdravniškega navodila in recepta. Držite svoje črevesje čisto! Želodec je glavni steber zdravja: takoj ko imate zopet želodec v redu, bodo vse druge neprilike boleznin zginile. Sledeče pismo je vredno, da ga prečitate: "Shiner, Texas, 31. dec. 1918. Moja žena je bila bolna tekom zadnjih 4 let. Poskušala je dosti raznih zdravil brez uspeha, dokler ni začela jemati Trinerjevo ameriško grenko zdravilno vino. Danes je zopet popolnoma zdrava. Sedaj je to v njeno najljubše domače zdravilo. Frank Dornak." Vzemite torej to zdravilo za svoje zdravje. Dobiva se v vseh lekarnah po \$1.00. — Kupite danes tudi Trinerjev Liniament, da ga boste imeli za jutrišnjo uporabo. To je neprekosno zdravilo za revmatizem, nevralgijo, hrbtobol, izpahke, otekline, mrazenje i. t. d. V lekarnah 35 in 65c; po pošti 45 in 75c. — Joseph Triner Company. 1333—1343 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. (Adv.)

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House".

Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so potrjene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavo-

da. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedeni natančno preiščejo stanje vsake banke. Vso gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so založeni v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kake slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno špekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasen dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing Housea je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Houseom. Ako je šlo na ali drugi banki slabo vsled panike ali vojske, so ji takoj priskočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Banka je v zvezi s tem Clearing Houseom, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet popolnih računov.

American State Banka pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois.

Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipotečnih bondov.

J. Stepiua

predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE
Blue Island Ave., vogal Loomis in 18.

“ČAS”

je edina slovenska revija v Ameriki. “Čas” prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodinske nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mičnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

Čas shaja mesečno na 44 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri “Čas”, 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Kašelj v Februarju

kakor kašelj v drugem času izgine hitro, ako se takoj pravilno zdravite. Nikdar vam ne bo žal zaupati v zdravilo, ki je bilo od leta 1881 priznано kot prijetno zdravilo proti kašlju. Njegovo ime je

Severa's

Balsam for Lungs

(Severov Balzam za Pljuča). Dobi se v vseh lekarnah. Kupite ga lahko kadar ga rabite. Dobro je pa da ga imate steklenico vedno v hiši. Zavarovanje je proti kašlju, prehladu, hripavosti in bolečine v grlu. Poskusite ga danes. Cena 25 in 50 centov.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Previdne gospodinjje

Imajo doma vedno eno steklenico
Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Zanesljivo sredstvo za vrenje pri revmatičnih bolečinah, prehladu, zavrtavljenju itd.

Jedino pravi s varstveno znamko sidra

Mo. in 65c. v lekarnah in naravnost od

F. AD. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street, New York, N. Y.

Delavec, ki ne čita svojega glasila, je nepopoln delavec. On je hlapec svojega gospodarja, nikdar pa in v nobenem oziru ne sam svoj gospod.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: “Pazite na vaš beli denar za črne dneve.” To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta.

Vsak človek mora paziti in hraniti, ke le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot temeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: “Zrna do zrna pogača: kamen na kamen palača”. Najtežje je početek ali brez početka ni nikdar ničesar. Zatorej prihnite vlagati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Pošiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v njem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloge in prebitek znaša nad \$6,000,000.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. :- :- :-
“PROLETAREC” se tiska v naši tiskarni

Previdne gospodinjje

Imajo doma vedno eno steklenico
Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Zanesljivo sredstvo za vrenje pri revmatičnih bolečinah, prehladu, zavrtavljenju itd.

Jedino pravi s varstveno znamko sidra

Mo. in 65c. v lekarnah in naravnost od

F. AD. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street, New York, N. Y.

Delavec, ki ne čita svojega glasila, je nepopoln delavec. On je hlapec svojega gospodarja, nikdar pa in v nobenem oziru ne sam svoj gospod.

KADAR potrebujete društvene potrebnosti kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastonj. :-

Vse delo garantirano.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni
in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravlila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popol.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živeči bolniki naj pišejo slovensko.

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.
Št. sobe 1009.

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.
Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL.

SHAJALIŠČE SLOVENCEV.

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVESNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,

1638 Blue Island Ave.,

(Adv.)

Chicago, Ill.

SLOVENC

pristopajte k

**SLOVENSKI NARODNI POD-
PORN JEDNOTI.**

Naročite si dnevnik "Prosveta". List stane za celo leto \$4.00, pol leta pa \$2.00.

Vstanavljajte nova društva. Deset članov(ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprstnice, medaljonske, itd.
Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

Zaupno zdravilo delá čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovatelja zasluži popolno zaupanje in čiščenje od strani številnih odjemalcev. Malo povišanje cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Branilo smo se dolgo zoper druginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji steber in morali smo cene nekoliko povišati. Vsak prijatelj Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo veliko več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče druginji v okoliščini. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

**TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO
GRENKO VINO**

torej ima tako zaupanje in vseh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devetdeset odstotkov povzročenih in spočetih v žlodecu. Trinerjevo Zdravilno Grenko Vino očisti želodec in odstrani iz notranjščine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen brlog zlotvornih tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno žareče rudeče vino. V zadevi zabasanosti, neprebavnosti, glavobola, pol-glavobola, nervoznosti, navadne slaboče, kakor tudi v želodčnih neprilikah, ki rade nadlegujejo ženske ob premembni žitja ali rudarje in druge delavce, ko delaje in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrpelosti gležnjev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živcev in za mazanje po-kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navažno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščajev in drugih kožnih otvorov. Dobi se v vseh lekarnah.

Najnovejše nagrade so dobila Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave.

Chicago, Ill.